

När ska vattnet kokas?

EN STUDIE AV KOMMUNERNAS KOKNINGSPREKREMMENDATIONER

Förord

Livsmedelsverket anser att varje utfärdad rekommendation från kommunerna till medborgarna att koka dricksvattnet är en allvarlig händelse. Myndigheten använder antalet kokningsrekommendationer som ett mått på vattnets kvalitet. Men går det verkligen att dra detta likhetstecken? Vad finns det för skäl till att kommunerna utfärdar kokningsrekommendationer? Och går det att se ett samband mellan utfärdandet av kokningsrekommendationer och hur vattenverken kontrolleras? I denna skrift presenterar SKL en enkätstudie som har genomförts för att reda ut dessa frågor.

Stockholm i februari 2015

Gunilla Glasare
Direktör

Ann-Sofie Eriksson
Sektionschef

*Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Sveriges Kommuner och Landsting*

Bakgrund

Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och det är därför angeläget att vi kan lita på dricksvattenproduktionen och på dricksvattenkontrollen.

Dricksvatten produceras huvudsakligen av kommuner. Det finns många privata vattenverk i Sverige men de är för det mesta små. De kommunala vattenverken tillhandahåller vatten till samhällen och städer. De privata vattenverken tillhandahåller oftast vatten för exempelvis samfälligheter och kommersiella verksamheter såsom HVB-hem, gruppboenden och golfbanor. I Sverige utförs den offentliga kontrollen av dricksvatten av miljökontoren¹ på kommunerna.

Kommunerna rapporterar in sina kontroller en gång per år till Livsmedelsverket. I sammanställningen av resultaten kan man utläsa hur ofta kontroll genomförs, vilka resurser som miljökontoren har samt om det har skett några tillbud rörande dricksvattnet under det senaste året.

Livsmedelsverket anser att en kokningsrekommendation är en nödgärd. Åtgärden ska vidtas när det finns risk att konsumera dricksvattnet. Livsmedelsverket anser att det är en allvarlig störning för konsumenterna när de måste koka dricksvattnet.

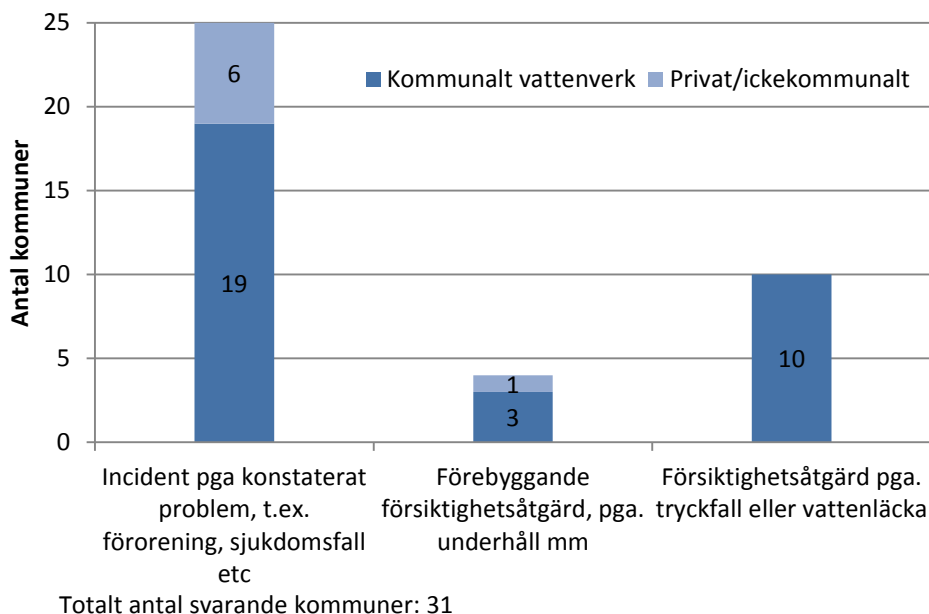
SKL har genomfört en enkätstudie per telefon för att utreda hur kommunerna ser på utfärdandet av kokningsrekommendationer. Totalt har 31 kommuner deltagit. Vi har haft kontakt med både miljökontoren och tekniska kontoren i de berörda kommunerna. Frågorna har bland annat handlat om varför kommunen har utfärdat en kokningsrekommendation, om vem som utfärdar kokningsrekommendationer och om hur kommunerna har genomfört sina kontroller av vattenverken.

---

¹ Eller motsvarande

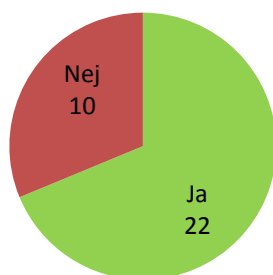
Därför utfärdar kommunerna kokningsrekommendationer

Fig 1 Skäl till utfärdande av kokningsrekommendation

Det vanligaste skälet till att kommunerna utfärdar kokningsrekommendationer är att det har konstaterats problem med vattnet, exempelvis till följd av föroreningar eller sjukdomsfall. Men en stor andel av rekommendationerna utfärdas också i förebyggande syfte, bland annat vid underhåll och tryckfall.

Fig 2 Tycker kommunerna att utfärdandet av kokningsrekommendationer är en allvarlig händelse

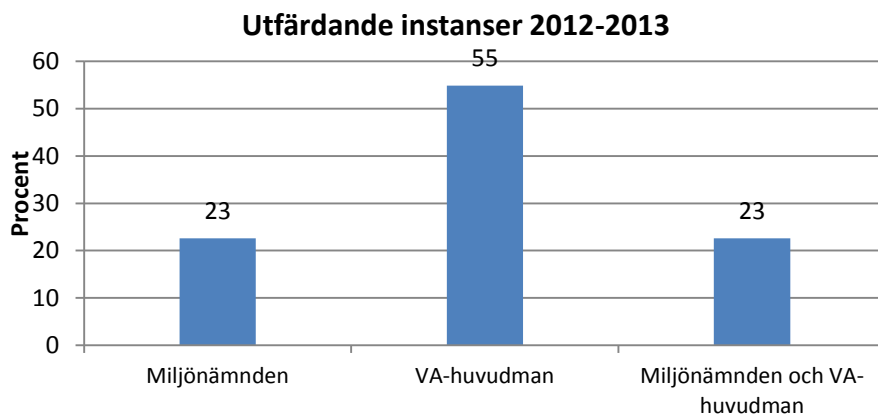
Antal svarande kommuner: 27

30 procent av de svarande kommunerna anser att kokningsrekommendationen inte var en allvarlig händelse. Det innebär att många kommuner inte delar Livsmedelsverkets syn på att kokningsrekommendationer alltid är allvarliga.

88 procent av kommunerna som har utfärdat en kokningsrekommendation på grund av en incident anser att det är en allvarlig händelse. 70 procent av

kommunerna som utfärdat en kokningsrekommendation på grund av förebyggande försiktighetsåtgärder anser inte att händelsen är allvarlig.

Fig 3 Vem utfärdar kokningsrekommendationer?

Antal svar: 31

Det är vanligast att VA-huvudmännen utfärdar kokningsrekommendationer, vilket är naturligt eftersom de i första hand är ansvariga att informera allmänheten. Undersökningen visar också att miljökontoren i nästan 25 procent av fallen tar ansvar och utfärdar kokningsrekommendationer. Det är vanligare att miljökontoren tar ansvaret om vattenverket är privat.

Fig 4 Kontroll av vattenverk jämfört med riskklassning

Utförda kontroller i förhållande till antal fastställda kontroller	Antal kontroller 2012-2013
Fastställt antal kontroller har utförts	17
Fler än fastställt antal kontroller har utförts	1
Färre än fastställt antal kontroller har utförts	2
Bedömning av förhållandet fastställda och utförda kontroller inte möjlig	14 ²
Totalt antal kontroller	34
Antal svarande kommuner	27

Resultatet visar att det inte finns något tydligt samband mellan kontrollfrekvens och utfärdandet av kokningsrekommendationer. De flesta vattenverk som försörjer kommuner ska kontrolleras årligen. De flesta av vattenverken som är aktuella vid utfärdandet av kokningsrekommendationer har kontrollerats enligt fastställda intervall.

² Där bedömningen inte varit möjlig beror detta antingen på att myndigheten inte känner till det fastställda intervallet (vattenverk med mer än 5 kontrolltimmar ska besökas årligen) eller att vattenverket låg i annan kommun än där man utfärdade kokningsrekommendationen (s.k. distributionsledning).

Kommunernas egna kommentarer

Kommunerna fick möjlighet att lämna egna kommentarer i vår enkät. De lämnade en mängd olika synpunkter. Bland annat anser de sig få ett bra stöd från VAKA (Nationell vattenkatastrofgrupp) i samband med problem med dricksvattenförsörjningen (där nödvattenåtgärder är en del). Många kommuner uppger också att myndighetsrapporteringen av dricksvatten bygger på ett begränsat system och inte ger en nyanserad bild av hur verkligheten ser ut. Kommunerna uppger att rapporteringen tar mycket tid och att de inte får något tillbaka av detta. Flera kommuner svarar att rapporteringen enbart genomförs för att Livsmedelsverket kräver det.

Slutsatser och kommentarer till resultaten

Kommunerna som deltagit i SKL:s enkät delar inte Livsmedelsverkets syn att samtliga utfärdade kokningsrekommendationer är av allvarlig natur. De anser att en kokningsrekommendation kan vara en försiktighetsåtgärd.

Ska kokningsrekommendationer användas som indikator för risk för dåligt vatten behöver utvärderingen av inrapporterade data förbättras. Det måste tas fram tydliga anvisningar om vad kokningsrekommendationer är och i vilket syfte dessa ska utfärdas.

Det finns inga resultat i studien som tyder på att de kommuner som utfärdat kokningsrekommendationer skulle ha sämre kontrollfrekvens än andra kommuner. SKL tycker givetvis att samtliga myndigheter ska leva upp till de nationella målen som anger att större vattenverk ska kontrolleras årligen, men det är fel att hävda att bristande kontrollfrekvens ger sämre vattenkvalitet.

Många miljökontor uppger att Livsmedelsverkets modell för att beräkna kontrollfrekvenserna inte motsvarar resursbehovet. De är dessutom besvikna på den kritik som förs fram om hur sällan kommunerna besöker vattenverken och de efterfrågar mer dialog om hur dricksvatten ska kontrolleras. Det räcker inte att titta på hur ofta inspektören varit rent fysiskt på vattenverket. Den tid som kommunerna lägger ned är mer än vad de har kostnadstäckning för.

Kokningsrekommendationer och andra nödvattenåtgärder rapporteras årligen till Livsmedelsverket. Det är statistik från denna som sammanställs i en rapport och där man kan utläsa de analyser som livsmedelsverket gör. Problemet är att många kommuner upplever att de data som lämnas in inte ger en bra bild över hur kontrollen av dricksvatten fungerar. Kommunerna tycker att datainsamlingen är svag. Det är bland annat svårt att fylla in rätt uppgifter. De anser också att det är otydligt vad insamlade data ska användas till och vilka analyser som görs mot bakgrund av dem. Det visar sig i studien att miljökontoren tar på sig ett ansvar för att utfärda kokningsrekommendationer, särskilt åt mindre privata anläggningar. Skillnaden mot om huvudmannen själv skulle utfärda kokningsrekommendationen är att det finns risk att myndigheten gör detta oftare än nödvändigt för att vara helt säker på att inget händer men det får inte ske i onödan. Det är viktigt att huvudmannen själv bedömer om incidenten ska klassas som allvarlig eller som förebyggande. För att detta ska

vara möjligt krävs att alla VA-huvudmän får utbildning (särskilt viktigt för små vattenverk).

Det är viktigt att den nationella myndighetsrapporteringen för dricksvatten utvecklas och att det sker bra återkoppling av resultaten. Flertalet kommuner gör endast rapporteringen för att tillfredsställa Livsmedelsverket, men får själva inte ut något av den. Frågorna kring nödvattenåtgärder, där kokning är en av dem, behöver utvecklas med mer vägledning och att man även anger skälet till varför nödvattenåtgärden utfärdades. Livsmedelsverket bör i samarbete med kommunerna arbeta fram ett nytt system som bättre utvärderar resultaten och förtydligar vad som måste rapporteras in och i vilket syfte.

SKL anser att

Den nationella dricksvattenrapporteringen måste förbättras och utvecklas. Livsmedelsverket måste tydliggöra vad som gäller för utfärdandet av kokningsrekommendationer.

Det måste tas fram ett bättre mått på dricksvattnets kvalitet än kokningsrekommendationer. Livsmedelsverket bör bjuda in representanter för både vattenproducenterna och de lokala kontrollmyndigheterna för att ta fram representativa mätetal för säkert vatten och hur inrapportering bör gå till.

När ska vattnet kokas?

Studie av kommunernas kokningsåtgärder

I denna skrift presenterar SKL en enkätstudie som har genomförts för att reda ut frågor kring kommunernas kokningsrekommendationer. Livsmedelsverket använder antalet kokningsrekommendationer som ett mått på vattnets kvalitet. Men går det verkligen att dra detta likhetstecken? Vad finns det för skäl till att kommunerna utfärdar kokningsrekommendationer?

Upplysningar om innehållet
Michael Öhlund, michael.ohlund@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2015
ISBN: 978-91-7585-222-5

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se. ISBN 978-91-7585-222-5